

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ

**İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU
HÜKÜMLÜ VE TUTUKLU HAKLARINI İNCELEME
ALT KOMİSYONU**

Tarsus Ceza İnfaz Kurumları İnceleme Raporu

**27. Dönem 5. Yasama Yılı
2021**

EGEMENLİK KAYITSIZ ŞARTSIZ MİLLETİNDİR

İÇİNDEKİLER

1. GİRİŞ.....	2
2. İNCELEMENİN KONUSU VE AMACI	2
3. İLGİLİ DÜZENLEMELER	3
4. İNCELEMELERDE İZLENEN USUL	3
A. Genel Olarak.....	3
B. İnsan Haklarını İnceleme Komisyonuna Yapılan Başvurular	4
5. İNCELEMELER.....	5
A. CEZA İNFAZ KURUMLARI HAKKINDA BİLGİLENDİRME	5
a. Tarsus 1 Numaralı T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu	5
b. Tarsus 2 Numaralı T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu	5
c. Tarsus 3 Numaralı T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu	5
d. Tarsus Kadın Kapalı Ceza İnfaz Kurumu.....	6
e. Tarsus Çocuk ve Gençlik Kapalı Ceza İnfaz Kurumu	6
B. HÜKÜMLÜ VE TUTUKLULARLA YAPILAN GÖRÜŞMELER, ULAŞILAN TESPİTLER VE SONUÇLAR.....	6
a. Tarsus 2 Numaralı T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu	6
b. Tarsus 3 Numaralı T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu	8
c. Tarsus 1 Numaralı T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu	10
d. Tarsus Çocuk ve Gençlik Kapalı Ceza İnfaz Kurumu	11
e. Tarsus Kadın Kapalı Ceza İnfaz Kurumu.....	12
f. Ceza İnfaz Kurumları Personeli İle Yapılan Görüşmeler	14
6. DEĞERLENDİRMELER	14
a. İnfaza Hâkim Olan Temel İlkeler	14
b. Sayımlar	15
c. Muayene, Tedavi ve Hastaneye Sevk.....	16
d. Kendi İstekleri ile Nakil	18
e. Beslenme.....	19
f. Telefon ile Haberleşme.....	19
g. Dışarıyla İlişkiler ve Ziyaretler	20
h. Süreli veya Süresiz Yayınlardan Yararlanma	20
i. Radyo, Televizyon Yayınları ile İnternet Olanaklarından Yararlanma	23
j. Dilekçe Hakkının Kullanılması	24
m.İyi Hâl Değerlendirmesinin Yapılmaması.....	24

k.	Ceza İnfaz Kurumlarının Fiziki Koşul ve İmkânları	27
l.	İnfaz Koruma Memurlarının Durumu.....	27
7.	SONUÇ	28

1. GİRİŞ

İnsan Haklarını İnceleme Komisyonunun 17 Ekim 2018 tarihli toplantısında kurulmasına karar verilen Hükümlü ve Tutuklu Haklarını İnceleme Alt Komisyonu, 12 ve 13 Kasım 2021 tarihlerinde Tarsus Ceza İnfaz Kurumları Yerleşkesinde incelemelerde bulunmuştur. İncelemeye Hükümlü ve Tutuklu Haklarını İnceleme Alt Komisyonu Başkanı ve Afyonkarahisar Milletvekili İbrahim YURDUNUSEVEN, Ankara Milletvekili Ali Haydar HAKVERDİ, Diyarbakır Milletvekili Oya ERONAT, İstanbul Milletvekili Ümit BEYAZ, İstanbul Milletvekili Kadri Enis BERBEROĞLU, Mersin Milletvekili Fatma KURTULAN, Van Milletvekili Osman Nuri GÜLAÇAR ile Komisyon uzmanları Taner GEÇMEZ ve Ahmet KAYMAZ iştirak etmiştir.

2. İNCELEMENİN KONUSU VE AMACI

Dünyada ve ülkemizde insan haklarına saygı, bu konudaki gelişmelerin izlenmesi suretiyle uygulamaların bu gelişmelere uyumunun sağlanması ve başvuruların incelenmesi amacıyla kurulan İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu, 05.12.1990 tarihli ve 3686 İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Kanunu uyarınca görevleriyle ilgili olarak bakanlıklar ile genel ve özel bütçeli dairelerden, mahalli idarelerden, muhtarlıklardan, üniversitelerden ve diğer kamu kurum ve kuruluşları ile özel kuruluşlardan bilgi isteme ve buralarda inceleme yapma ve ilgililerini çağırıp bilgi alma yetkisine sahiptir (m. 5). Komisyon, incelemelerini kendisi yapabileceği gibi alt komisyonlar kurmak suretiyle de yapabilmektedir (m. 6).

İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu bünyesinde yukarıda zikredilen hükümler uyarınca kurulan Hükümlü ve Tutuklu Haklarını İnceleme Alt Komisyonu, mevzuat ve uygulamadan kaynaklanan insan hakları ihlallerinin incelenmesi amacıyla ceza infaz kurumları ve tutukevlerinde incelemelerde bulunmaktadır.

Alt Komisyon hem uluslararası hukuk hem de iç hukuk düzenlemelerini göz önünde bulundurmak suretiyle yaptığı incelemelerde; tespit ettiği ihlal ve sorunların giderilmesi, ihlal veya sorun yaşanmayan alanlarda ise mevcut koşul ve imkânların daha da iyileştirilmesi amacıyla atılması gereken adımlarla ilgili olarak ulaştığı sonuçları, doğrudan ilgisi olması hasebiyle Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü başta olmak üzere diğer ilgili kurum ve kuruluşlarla paylaşmaktadır.

Alt Komisyon, yapılan incelemelerde ceza infaz kurumu görevlilerinin sorunlarını da yerinde incelemek suretiyle bütüncül bir yaklaşımla sorunların tespiti ve çözümüne ilişkin öneriler ve girişimlerde bulunma imkânına sahip olmaktadır.

3. İLGİLİ DÜZENLEMELER

Alt Komisyon, incelemelerini Anayasa başta olmak üzere konuyla ilgili uluslararası ve iç hukuk düzenlemelerinin ışığında yapmakta ve bu hususa büyük önem vermektedir. Yapılan incelemelerde; Anayasa, 13.12.2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun ve bu Kanuna dayanılarak çıkarılan diğer alt düzenlemeler ile Birleşmiş Milletlerin 13.05.1977 tarihli “*Mahpusların Islahı İçin Asgari Standart Kurallar*”, 09.12.1988 tarihli “*Herhangi Bir Biçimde Tutulan Veya Hapsedilen Kişilerin Korunması İçin Prensipler Bütünü*”, 14.12.1990 tarihli “*Tutuklulara Uygulanacak Muameleler İçin Temel İlkeler*”; Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesinin 11.01.2006 tarihli ve (2006)/2 nolu “*Hükümlülerin İyileştirilmeleri İçin Standart Asgari Kuralların Avrupa Metni*” (Avrupa Cezaevi Kuralları), Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesinin “*Cezaevinin Aşırı Kalabalıklaşması ve Cezaevi Mevcudu Enflasyonu Hakkındaki R (99) 22 sayılı Tavsiye Kararı*” ve ilgili diğer mevzuatı dikkate alınmaktadır.

4. İNCELEMELERDE İZLENEN USUL

A. Genel Olarak

Ceza infaz kurumlarında gerçekleştiği iddiasıyla İnsan Haklarını İnceleme Komisyonuna yapılan başvurular, inceleme öncesinde komisyon uzmanları tarafından gerek ceza infaz kurumu tipi gerek ihlal iddiası temelinde sınıflandırılmakta ve yapılan incelemelerde öncelikle göz önünde bulundurulmaktadır. Ayrıca 14.06.2001 tarihli ve 4681 sayılı Ceza İnfaz Kurumları ve Tutukevleri İzleme Kurulları Kanununun 6. maddesinin birinci fıkrasının (3) numaralı bendi uyarınca tanzim edilerek İnsan Haklarını İnceleme Komisyonuna gönderilen ve komisyon uzmanları tarafından sınıflandırılarak özetlenen raporlar da yapılan inceleme ve değerlendirmelerde göz önünde bulundurulmaktadır.

Ceza infaz kurumlarında yapılan incelemelerde öncelikle infaz kurumuyla ilgili bilgilendirme toplantısı yapılmaktadır. Bu kapsamda yapılan ve ceza infaz kurumlarından sorumlu Tarsus Cumhuriyet Başsavcısı Ramazan Murat TİRYAKİ, Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü Genel Müdür Yardımcısı Mehmet YILMAZ ve diğer yetkililerin katıldığı

bilgilendirme toplantısında ceza infaz kurumları hakkında açıklamalarda bulunulmuş ve sorulan sorularla ilgili bilgi verilmiştir.

Bilgilendirme toplantısından sonra Alt Komisyon, Tarsus 1, 2 ve 3 numaralı T Tipi, Kadın ile Çocuk ve Gençlik Kapalı Ceza İnfaz Kurumlarında incelemelerde bulunmuştur.

Yukarıda zikredilen kurumlarda yapılan incelemelerde rastgele seçilen koşullarda barındırılanların şikâyet ve talepleri, Covid-19 salgını tedbirleri de göz önünde bulundurulmak suretiyle ceza infaz kurumundan herhangi bir yetkili ve görevli nezareti olmaksızın dinlenmiştir.

B. İnsan Haklarını İnceleme Komisyonuna Yapılan Başvurular

İnceleme yapılan ceza infaz kurumlarından 27. Yasama Döneminin başından incelemenin yapıldığı güne kadar İnsan Haklarını İnceleme Komisyonuna; genel olarak sağlık sorunlarıyla yeterince ilgilenilmemesi, Covid-19 salgını kapsamında yeterli önlemlerin alınmaması, tedavilerin geç veya hiç yaptırılmaması, nakil taleplerinin karşılanmaması, koşullar taşınmasına rağmen denetimli serbestlik tedbirinden yararlanılmama, kurum personeli tarafından keyfî tutum ve davranışlarda ve kötü muamelede bulunulduğu, fiziki koşulların yetersizliği, hükümlü ve tutukluların sosyal faaliyetlerden ve iletişim imkânlarından yararlanılmadığı ve tutuksuz yargılanma talepleri hakkında başvurularda bulunulmuştur.

Yapılan başvurulardan bir kısmı özellikle tutukluluk sürelerinin uzun veya tutuklama kararlarının haksız olduğu dolayısıyla tutuksuz yargılanma taleplerine ilişkindir. Söz konusu başvurular, Anayasanın 138. maddesi kapsamında yargı organlarının görev alanına girdiğinden ilgililere, İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu tarafından herhangi bir işlem yapılamayacağı bilgisi verilmiştir.

Diğer başvurular ise ilgisine göre uygun görülen kurumlara gönderilmiş ve yapılan inceleme sonucunda Komisyonumuza gönderilen cevaplar çerçevesinde işlem tesis edilmiştir.

5. İNCELEMELER

A. CEZA İNFAZ KURUMLARI HAKKINDA BİLGİLENDİRME

a. Tarsus 1 Numaralı T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu

Tarsus 1 Numaralı T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu, Tarsus Kampüs Ceza İnfaz Kurumları Yerleşkesi içerisinde bulunup, Tarsus'a 22 km mesafededir. Kurum hükümlü ve tutuklu kabulüne 28.11.2017 tarihinde başlamıştır. Kurum 2 katlı ve A, B, C olmak üzere üç ayrı bloktan oluşmaktadır. Kurumda 14 adet 1 kişilik oda, 8 adet 16 kişilik oda, 8 adet 10 kişilik oda, 54 adet 18 kişilik oda, 2 adet geçici koğuş, 2 adet revir odası, 2 adet yumuşak oda, 6 adet aile görüşme odası ve 3 adet sesli ve görüntülü görüşme(SEGBİS) odası bulunmaktadır.

Kurumun hükümlü ve tutuklu kapasitesi 1088 kişi olup, 03.11.2021 tarihi itibarıyla kurumda 1236 hükümlü ve tutuklu bulunmaktadır.

b. Tarsus 2 Numaralı T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu

Tarsus 2 Numaralı T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu, 20.07.2017 tarihinde hükümlü ve tutuklu kabulüne başlamış olup, ana bina ve eklentileri ile birlikte 24.965,00 m² kapalı alandan oluşmaktadır. Kurum 3 bloktan oluşmakta olup, kapalı alanda toplam 70 oda, 14 tekli oda, 2 adet yumuşak oda, 2 adet revir odası ve 2 adet geçici koğuş mevcuttur. Kurumun proje kapasitesi 636 kişilik olmakla birlikte Bakanlık izniyle kapasite 1102 kişi olarak belirlenmiştir.

Kurumda 20 hükümlü ve tutuklu kapasiteli 4 adet açık görüş salonu, 9 hükümlü ve tutuklu kapasiteli 4 adet kapalı görüş salonu ve 32 adet avukat görüş odası bulunmaktadır.

Kurumda 03.11.2021 tarihi itibarıyla kurumda 1155 hükümlü ve tutuklu bulunmaktadır.

c. Tarsus 3 Numaralı T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu

Tarsus 3 Numaralı T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu 20.08.2017 tarihinde hizmete açılmış, 24.08.2017 tarihinde hükümlü ve tutuklu kabulüne başlamış olup, yaklaşık olarak 24.000 m² bir arazi üzerine 15.000 m² alanı kapsamaktadır. Kurumda 62 adet 20 kişilik oda, 8 adet 6 kişilik oda, 14 adet tek kişilik oda, 2 adet süngerli oda, 2 adet revir odası ve 2 adet geçici oda olmak üzere toplam 90 oda mevcuttur.

Kurum 1290 hükümlü ve tutuklu barındırılabilir kapasitede olup, Kurumda 1146 hükümlü ve tutuklu bulunmaktadır.

d. Tarsus Kadın Kapalı Ceza İnfaz Kurumu

Tarsus Kadın Kapalı Ceza İnfaz Kurumu; Tarsus Kampüs Ceza İnfaz Kurumları yerleşkesi içerisinde bulunan toplamda 12.650 m² alandan oluşmakta olup, kurum ana binasının oturma alanı 11.790,76 m² dir.

Kurum kapasitesi 280 kişilik olup, artırılmış kapasiteyle birlikte 472'ye çıkarılmıştır. Kurumdaki koşullardan 5 tanesi 12 ranzalı, 24 tanesi 16 ranzalıdır. 18 adet tekli oda, 1 adet geçici koğuş, 2 adet müşahede odası ve 2 yataklı revir bulunmaktadır. Ayrıca Kurumda barındırılmakta olan hükümlü ve tutukluların disiplin kurulu kararı ile aldıkları oda kapatma cezalarını infaz etmeleri için 7 adet oda bulunmaktadır.

Kurumda 03.11.2021 tarihi itibarıyla 382 hükümlü ve tutuklu bulunmaktadır. Kurumda annesiyle birlikte kalan 0-6 yaş arası 16 çocuk bulunmaktadır.

e. Tarsus Çocuk ve Gençlik Kapalı Ceza İnfaz Kurumu

Tarsus Çocuk ve Gençlik Kapalı Ceza İnfaz Kurumu; Tarsus Kapalı Ceza İnfaz Kurumları yerleşkesi içerisinde bulunan toplamda 25.752 m² alandan oluşmakta olup kurum ana binasının oturma alanı 11.592 m² dir.

Kurumda toplamda 288 oda bulunmaktadır. Kurum 36 üniteden oluşmakta olup, her ünite 8 odadan vardır. Kurumun kapasitesi 288 kişi olup, incelemenin yapıldığı tarihte Kurumda 230 hükümlü ve tutuklu çocuk bulunmaktadır.

B. HÜKÜMLÜ VE TUTUKLULARLA YAPILAN GÖRÜŞMELER, ULAŞILAN TESPİTLER VE SONUÇLAR

a. Tarsus 2 Numaralı T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu

Yukarıda bahsedilen bilgilendirme toplantısının ardından Alt Komisyon, ilk olarak Tarsus 2 Numaralı T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda incelemelerde bulunmuştur. Yapılan incelemelerde rastgele seçilen koşullarda ceza infaz kurumundan yetkili ve görevliler olmaksızın şikâyet ve talepler dinlenmiştir.

Kurumda barındırılan hükümlü ve tutuklular tarafından;

Bazı hükümlü ve tutuklular tarafından Kuruma ilk girişte psikolojik yahut fiziksel şiddet uygulanmadığı, yapılan detaylı aramada ise iç çamaşırlarının çıkarılmadığı, bazı hükümlü ve tutuklular tarafından ise Kuruma ilk girişte detaylı arama yapılmasına izin verilmediği için darp edildikleri,

Bazı hükümlü ve tutuklular tarafından Kuruma ilk girişte zorla tek tip saç tıraşı yaptıkları, sayımlarda tek sıraya geçmek zorunluluğu uygulandığı, itiraz edildiği zaman darp edildikleri ve ters kelepçe yapıp süngerli odaya götürüldükleri, bir hükümlü ve tutuklu tarafından kolu kırık ve alçıda iken ters kelepçe yapıp süngerli odada 5 saat bekletildiği,

Soğuk suyun zaman zaman kesilmekle beraber ciddi bir sorun yaşanmadığı ancak suyun içilemediği, kantinden içme suyu almak durumunda kaldıkları, sıcak su konusunda ciddi sıkıntılar yaşandığı,

Yemeklerin çok kötü olduğu ve temiz olmadığı, hep aynı yemeklerin verildiği, yemekte kullanılan yağın çok kötü olduğu ve çöpe atılan çok yemek olduğu, son 6 ayda bir defa balık verildiği, hafta sonları verilen yemeklerin daha kötü olduğu, hafta sonu çalışan Kurum personeli sayısı az olduğu için bu yemeklerin kötü olduğunu tahmin ettikleri, kahvaltılarının da çok yetersiz ve kötü olduğu, kahvaltı için pişmiş yumurta satılmasını istedikleri, verilen ekmek miktarının yeterli olduğu,

Telefon haklarının tek seferde 20 dakika olarak kullandırıldığı, bu haklarını iki seferde 10'ar dakika olarak kullanmak istedikleri, kapalı görüşlerin 30 ila 40 dakika arasında yaptırıldığı, en uzun süren kapalı görüşün 45 dakika olduğunu, yolda geçen sürelerin görüş süresinden sayıldığı, kısa görüş süresine tepki gösteren bir aileye 6 ay süreyle görüş yasağı getirildiği,

Bazı hükümlü ve tutuklular istedikleri gazetelerin verildiğini, televizyon izlemediklerini, kişi başı 8 kitap alabildiklerini ve bu sayının yeterli olduğunu, ancak birden fazla cilde sahip eserlerin tek kitap sayılması gerektiğini, her cildin ayrı bir kitap sayılmasının doğru olmadığını; bazı hükümlü ve tutuklular ise televizyon kanallarının yetersiz olduğunu, TRT 2 kanalını talep ettiklerini, bazı gazetelerin talep edilmesine rağmen verilmediğini, gene dışarıdan gelen bazı kitapların kendilerine verilmediğini,

Sabahları bahçede, akşamları koğuş içerisinde sayım yapıldığı, sayımların koğuş içerisinde yapılması gerektiği,

Revirden ve genel olarak aldıkları sağlık hizmetinden memnun olduklarını ancak revire çıkma taleplerinin geç yerine getirildiğini, diş hekiminden kendilerine davranışlarından memnun olmadıklarını, diş hekiminin Bakanlık izin vermiyor diyerek dolgu tedavisi dahi yapmadığını, Kurum dışına tedaviye götürüldüklerinde zaman zaman kelepçe takıldığı zaman zamansa takılmadığı ve standart bir prosedür olmadığı,

Ailelerine yakın illerdeki ceza infaz kurumlarına geçebilmek için nakil talebinde bulunduklarını ancak taleplerinin reddedildiği, ücretli yahut ücretsiz hiçbir nakil talebine olumlu cevap verilmediği,

Temizlik için verilen çek-pas sapsarının çok kısa olduğu, temizlik yapmakta zorlandıkları, bahsi geçen sapsarının boyunun uzatılması gerektiği,

Kantinde bulunan ürün çeşidinin az olduğu, kantinin çok pahalı olduğu,

Su bidonlarını doldurup halter yaptıkları ancak bidonların her aramada toplandığı ve bundan rahatsız oldukları, havalandırmaya voleybol filesi ve plastik pota istedikleri,

Koğuşlarda yapılan aramalarda bir sıkıntıyla karşılaşmadıkları,

Koğuşun kapısının altını kumaş vb. materyalle kapattıkları, Kurumda fare bulunduğu ve yazları çok sinek olduğu,

İki haftada 1 defa spora çıkarıldıkları, atölye ve sohbet haklarının kullandırılmadığı, koğuş değışikliğı taleplerinin kabul görmediğı,

Çocukları olan hükümlü ve tutuklulara hafta sonu görüş yaptırılmadığı,

Müdür görüşüne çıkarılmadıkları, Kurum idarecilerine ulaşmakta zorlandıkları,

Hükümlü ve tutuklulara ailelerinin gönderdiği kolilerdekilerin verilmediğı, kolide neler olabileceğine ilişkin uygulamanın sürekli değıştiğı ve bu konuda istikrar olmadığı, Kurum yönetiminin bu tür konulardaki değışiklikleri hükümlü ve tutuklulara tebliğ etmediğı,

Yalnızca uzun dalga radyoların verildiğı, kısa dalga radyo talep edildiğı,

şeklinde şikâyet, beyan ve taleplerde bulunulmuştur.

b. Tarsus 3 Numaralı T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu

Alt Komisyon, ikinci olarak Tarsus 3 Numaralı T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda incelemelerde bulunmuştur. Yapılan incelemelerde rastgele seçilen koğuşlarda ceza infaz kurumundan yetkili ve görevliler olmaksızın şikâyet ve talepler dinlenmiştir.

Kurumda barındırılan hükümlü ve tutuklular tarafından;

Bazı hükümlü ve tutukluların Kuruma ilk girişte psikolojik yahut fiziksel şiddet uygulanmadığı, yapılan detaylı aramada ise iç çamaşırlarının çıkarıldığı ancak örtü verilmediğı yönünde; bazı hükümlü ve tutukluların ise detaylı arama yapılmasına izin vermedikleri için darp edildikleri yönünde,

Kurum idarecileri ile görüşebildikleri,

Sıcak suyun çok ılık aktığı, yazın sadece soğuk su verildiği, sık sık soğuk su kesintisi yaşandığı, musluk suyunun içilemediği, suyun kuyudan geldiği, kantinde içme suyunun çok pahalı olduğu ve şebeke suyuna bağlanması gerektiği,

Öğlen yemeklerinin iyi olduğu, kahvaltı ve akşam yemeklerinin çok kötü olduğu, bulgur ve mercimek yemeklerinden taş çıktığı, yumurtanın çok az verildiği,

Kantinin çok pahalı olduğu ve ürün çeşitliliğinin az olduğu, kantinde satılan iç çamaşırlarının kalitesiz olduğu ve beden bulunmadığı,

Kurumda yayında olan televizyon kanallarının yetersiz olduğu, daha çok haber kanalı, belgesel kanalı ve İngilizce yayın yapan kanalların da talep edildiği, talep edilen bazı gazetelerin verilmediği, dışarıdan gönderilen matematik ve bilim dergilerinin verilmediği,

Çeşitli sınavlar için Mersin'e götürüldükleri, sınav dönüşünde karantina koğuşuna alındıkları, karantina koğuşunda birçok konuda eksikliklerin olduğu; sınavlara Tarsus'ta girmek istedikleri, sınava gitmek için kendilerinden ücret talep edildiği, sınava giden hükümlü ve tutukluların ulaşım masraflarının devlet tarafından karşılanması gerektiği; sınavlara hazırlanmak için kullanılması gereken hesap makinasının yalnızca sınavlarda verildiği, hesap makinasının koğuşta bulunmasına izin verilmesi gerektiği; ders kitaplarına ulaşıldığı ancak ders notlarının kendilerine verilmediği,

Koğuşta sabit olarak 8 kitap bulundurulmasına izin verildiği, 15 günde bir 3 kitap değişim haklarının olduğu,

Kapalı görüşlerin ortalama 45 dakika yaptırıldığı, ancak zaman zaman 20-25 dakika aralığına düşürüldüğü, kapalı görüş sayısının açık görüş yapılamadığı için artırılması gerektiği,

Telefon haklarının tek seferde 20 dakika olarak kullanıldığı, bu haklarını iki seferde 10'ar dakika olarak kullanmak istedikleri,

Tarsus'un yazları çok sıcak olmasından dolayı klima taleplerinin olduğu, koğuşta bulunan 4 vantilatörün yeterli olmadığı, ücretini ödeyerek klima taktırmak istediklerini ancak Kurum idaresinin bu teklifi kabul etmediği,

İnfaz koruma memurlarının davranışlarının zaman zaman kaba olduğu, görevlilere verilen iletişim teknikleri derslerinin sayısının artırılması gerektiği,

Mahkeme tarafından vasi atanması sürecinin çok yavaş işlediği, vasi atama süresinin 6 ayı bulabildiği, bu konuda hızlı karar verilmesi gerektiği,

Kurum dışına hastaneye gidildiğinde giden kişinin hastane dönüşü karantinaya alındığı, karantina koşullarının çok kötü durumda olduğu, su ısıtıcısının dahi bulunmadığı, dönüşte karantina koşullarına gitmemek için tedavisini erteleyenlerin olduğu,

Kurumda bulunan İdare ve Gözlem Kurulunun çalışmadığı, COVID 19 pandemisi nedeniyle kursların düzenlenmediği, bundan dolayı bahsi geçen kurulun hükümlülerin iyi halli olup olmadığına dair tespitte bulunmadığı,

Dışarıdan gelen kolilerde bulunan resim malzemelerinin verilmediği,

Bir hükümlü tarafından hiç okula gitmediği, okuma yazma öğrenmek ve sonrasında eğitime devam etmek konusunda kendisine yardım edilmesi gerektiği,

Kurumun yazdıkları dilekçeler için dilekçe çıkış numarası vermediği, şeklinde şikâyet, beyan ve taleplerde bulunulmuştur.

c. Tarsus 1 Numaralı T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu

Alt Komisyon, üçüncü olarak Tarsus 1 Numaralı T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda incelemelerde bulunmuştur. Yapılan incelemelerde rastgele seçilen koşullarda ceza infaz kurumundan yetkili ve görevliler olmaksızın şikâyet ve talepler dinlenmiştir.

Kurumda barındırılan hükümlü ve tutuklular tarafından;

Kuruma ilk girişte psikolojik yahut fiziksel şiddet uygulanmadığı, yapılan detaylı aramada ise iç çamaşırlarının çıkarıldığı ancak örtü verilmediği,

2018 yılından beri düzenli sıcak su verilmediğini, son iki haftadır bu durumun düzeldiği, soğuk suda sık sık kesintiler yaşandığı, su kesintilerinin artık katlanılamaz olduğu, musluktan akan suyun içilemediği,

Yemeklerde çeşitlilik bulunmadığı, öğlen yemeklerinin akşam yemeklerine göre nispeten iyi olduğu, yılda bir yahut iki defa balık verildiği, haftada bir defa yumurta verildiği, verilen yemek ve ekmek miktarının artırılması gerektiği, verilen kahvaltının çok az olduğu,

İki haftada bir spor hakkının kullandırıldığı,

Okula giden çocuklarla hafta sonu görüşü yapılmasına izin verildiği, ancak bu görüşlerde çocuğun yanında annesinin yahut başka birisinin olmasına izin verilmediği, çocuğun

refakatçi olmadan görüş alanına gelmesinin istendiği, özellikle küçük çocuklar için bunun imkansız olduğu,

Ailelerinin bulundukları illerdeki ceza infaz kurumlarına gitmek için yazılan dilekçelerden sonuç alamadıkları,

DGS, YDS, ALES gibi ÖSYM' nin yaptığı merkezi sınavların Mersin' de yapıldığı, son iki senedir müebbet ve ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasına hükümlü olanların bu sınavlara götürülmediği,

2018 yılından beri başta dış tedavisi olmak üzere, hastane sevkleri ve sağlık hizmetine ulaşmak konusunda sorunlar yaşandığı; bir hükümlü tarafından Kurum dış hekiminin yanlış işini çektiği yönünde,

Karantina koşullarının çok kötü olduğu, bu koşullarda tavandan akıntı olduğu ve hamam böceklerinin bulunduğu,

Televizyon kanallarının yeterli olmadığı, belgesel ve film kanallarının sayısının artırılmasının gerektiği,

Kapalı görüşlerin 40 dakika kadar kullandırıldığı, uzak illerden gelen ailelerin sabah 09.00' a konulan görüşlere yetişemediği, ailelerin gecikmesi durumunda görüşme süresinin işlemeye devam ettiği,

Koğuştaki tutulabilen kişi başına düşen kitap sayısının 8 olduğu, kütüphaneden ise 15 günde bir 2 kitap alınabildiği,

Kantinde ürün çeşitliliğinin olmadığı, ürünlerin çoğunlukla kalitesiz olduğu, kantin listesinde bulunan ürünlerden önemli bir kısmının kantinde bulunmadığı ve ürünlerin fiyatlarının çok yüksek olduğu,

Bir hükümlü tarafından gece yarısı dört Kurum görevlisinin kendisini alıp götürdükleri ve darp ettikleri,

şeklinde şikâyet, beyan ve taleplerde bulunulmuştur.

d. Tarsus Çocuk ve Gençlik Kapalı Ceza İnfaz Kurumu

Alt Komisyon, sonrasında Tarsus Çocuk ve Gençlik Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda incelemelerde bulunmuştur. Yapılan incelemelerde rastgele seçilen koşullarda ceza infaz kurumundan yetkili ve görevliler olmaksızın şikâyet ve talepler dinlenmiştir.

Kurumda barındırılan hükümlü ve tutuklular tarafından;

Kuruma ilk girişte psikolojik yahut fiziksel şiddet uygulanmadığı, yapılan detaylı aramada ise iç çamaşırlarının çıkarıldığı ve örtü verildiği,

Kurum görevlilerinin kendilerine iyi davrandıkları,

Yemeklerin kötü ve tatsız olduğu, verilen yemek miktarının yeterli olmadığı,

Sıcak suyun bir gün verilip bir gün verilmediği, sıcak suyun vücutlarında kaşıntı yaptığı, soğuk suyun düzenli aktığı ancak içilebilir olmadığı,

Yargılamaların çok yavaş yapıldığı, mahkemeye çıkmak için aylarca bekledikleri,

Televizyon kanallarının sayısının az olduğu,

Kurum dışına hastaneye götürülürken kelepçeli götürüldükleri,

Akşam yatış saatinin 23.00 olarak, sabahları kalkış saatinin 07.00 olarak uygulandığı, sabahları daha geç kalkışa yönelik değişiklik yapılması,

şeklinde şikâyet, beyan ve taleplerde bulunulmuştur.

e. Tarsus Kadın Kapalı Ceza İnfaz Kurumu

Alt Komisyon, sonrasında Tarsus Kadın Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda incelemelerde bulunmuştur. Yapılan incelemelerde rastgele seçilen koşullarda ceza infaz kurumundan yetkili ve görevliler olmaksızın şikâyet ve talepler dinlenmiştir.

Bazı hükümlü ve tutuklular tarafından Kuruma ilk girişte psikolojik yahut fiziksel şiddet uygulanmadığı, yapılan detaylı aramada ise iç çamaşırlarının çıkarılmadığı; bir hükümlü tarafından ise yapılan detaylı aramanın kendisini çok rahatsız ettiği; bazı hükümlü ve tutuklular tarafından ise Kuruma girişte detaylı aramayı kabul etmedikleri için darp edildikleri yönünde,

Soğuk suyun sık sık kesildiği; Kurumun yeni olmasına rağmen bataklık üzerine kurulduğu, bundan dolayı koşu sık sık su bastığı; sıcak suyun çok ılık aktığı,

Kurum dışından hastaneye gidildiği zaman tek kişilik karantina odasında kaldığı, bahsi geçen odaların pis olduğu ve böceklerin olduğu, bundan dolayı tedavi görmesi gerekirken hastaneye gitmekten vazgeçenlerin olduğu,

Yemeklerin yetersiz olduğu ve temiz olmadığı, protein ihtiyacını karşılamadığı, diyet yemeği verildiği ancak yetersiz olduğu, kahvaltının çok yetersiz olduğu, verilen ekmeğin içinin hamur olduğu ve tüketilemediği,

Birçok ürünün kantinde bulunmadığı, kantinde bulunan ürünlerin fiyatlarının sürekli yükseldiği,

Televizyon kanallarının yetersiz olduğu, TRT Spor kanalının futbol ağırlıklı olduğu, TRT Spor Yıldız kanalının ve yeni müzik kanallarının sisteme dahil edilmesi gerektiği,

2 haftada 1 gün spora çıkarıldıkları, görüş yaptıkları haftalarda spor haklarının kullandırılmadığı, bunların kendilerine tanınan ayrı haklar olduğu,

Spor salonuna badminton ekipmanı talep edildiği, spor salonunda bulunan basketbol toplarının havalarının inmiş olduğu ve yeni basketbol toplarına gereksinim duyulduğu,

Kapalı görüşlerin 40 ila 60 dakika arasında yaptırıldığı,

Bir hükümlü tarafından, eşiyile aynı kampüste olmasına rağmen 20 aydır görüşemediği, İnfaz Hukukluğine yaptığı başvurunun olumlu karşılandığı, bulunduğ Kurumun görüşü kabul etmesine rağmen eşinin bulunduğ Kurumun görüşün yapılmasına izin vermediği,

Kurumda çamaşırhaneye ihtiyaç duyulduğu,

Revirde bir doktor bulunduğ, bu doktorun ise sürekli değıştiğ, dolayısıyla hükümlü ve tutukluların öykülerini takip edemediğ, hükümlü ve tutuklularla iyi ilişkiler kuran ve değışmeyen bir doktor talep edildiğ; diğ doktorunu sadece diğ çektiğ, dolgu dahi yapmadığı, diğ tedavisi için hastaneye götürölmedikleri, diğ polikliniğinde bulunan röntgen cihazının kullanılmadığı; Kurum dışında hastaneye götürölldükleri zaman kan alınırken ve röntgen çekilirken kelepçelerinin çıkarılmadığı; Kurum dışına hastaneye gidip gelirken ayakkabıların çıkartılmasından rahatsız oldukları,

Talep ettikleri bazı gazetelerin verilmediğ,

İdare ve Gözlem Kuruluna çıkıldığı zaman sorulan soruların siyasi içerikli olduğu, hükümlünün iyi halli olup olmadığına yönelik değeriendirme yapılmadığı,

şeklinde şikâyet, beyan ve taleplerde bulunulmuştur.

Tekli karantina odasında yapılan incelemede ise odanın koşullarının çok kötü olduğu, odada mutfaiğın bulunmadığı, banyoda lavabonun bulunmadığı, banyonun duğ kısmında bir musluk olduğu, kişinin bütün temizlik ve mutfak ihtiyaçlarını bu musluk aracılığıyla gidermek durumunda olduğu müşahede edilmiştir.

f. Ceza İnfaz Kurumları Personeli İle Yapılan Görüşmeler

Ceza infaz kurumlarında görevli personel ile yapılan görüşmelerde; yoğun ve ağır iş yükü altında çalışan infaz ve koruma memurlarının özlük hakları başta olmak üzere çalışma koşullarında iyileştirme yapılmasının faydalı olacağı, infaz ve koruma memurlarının 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu uyarınca tabi oldukları hizmet sınıfının değiştirilmesinin gerektiği, sözleşmeli olarak çalışan infaz ve koruma memurları ile kadrolu olanların özlük hakları başta olmak üzere birçok konuda farklı hükümlere tabi tutulmalarının eşit işe eşit ücret ilkesi ve fırsat eşitliği ilkelerine aykırılık teşkil ettiği, 3600 ek gösterge hakkındaki yasal düzenlemenin en kısa sürede hayata geçirilmesi gerektiği ve sendikal faaliyetlerde bulunma imkânının tanınması konusunda gereken adımların atılarak çalışma şartlarında iyileştirme yapılması talepleri iletilmiştir.

6. DEĞERLENDİRMELER

Tarsus Kadın Kapalı, Çocuk ve Gençlik Kapalı ile 1, 2 ve 3 Numaralı T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumlarında yapılan incelemelerde gerek Alt Komisyonumuza verilen bilgiler gerek hükümlü ve tutuklularla yapılan görüşmeler bir bütün halinde değerlendirilmiş ve aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır.

Komisyonumuz öncelikle infaz hukukunun en temel ilkelerine ilişkin kısa açıklamalarda bulunduktan sonra incelemelerde ileri sürülen şikâyet, beyan ve taleplere ilişkin değerlendirmelerde bulunmayı tercih etmektedir.

a. İnfaza Hâkim Olan Temel İlkeler

Komisyonumuz, herkesin yaşama, maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahip olduğuna (Anayasa m. 17/1) ve ceza ve güvenlik tedbirlerinin infazına ilişkin kuralların hükümlülerin ırk, dil, din, mezhep, milliyet, renk, cinsiyet, doğum, felsefî inanç, millî veya sosyal köken ve siyasî veya diğer fikir yahut düşünceleri ile ekonomik güçleri ve diğer toplumsal konumları yönünden ayırım yapılmaksızın ve hiçbir kimseye ayrıcalık tanınmaksızın uygulanacağına (CGTİHK m. 2/1) dair mevzuat hükümlerini bir kez daha hatırlatma ihtiyacı duyar. Bu kapsamda bir tutuklama veya hapis cezasını öngören mahkûmiyet kararının infazında sağlanması gereken koşulların, insan onuruna saygıyı koruyacak nitelikte olmasının gerekliliği açıktır (*Anayasa Mahkemesi Bireysel Başvuru Kararı*, [2017/24680](#), T. 13.10.2020, § 57). Bir tutuklama veya hapis cezasını öngören mahkûmiyet kararının infazında bir kişinin; insan onuruna saygılı koşullar altında tutulması, infazın uygulanma şekli ve usulünün tutuklamanın veya mahkûmiyetin doğasında var olan kaçınılmaz ızdırap seviyesini aşan bir sıkıntı ve zora

maruz bırakılmaması gerekir (*Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, Mechenkov/Rusya Kararı, 35421/05, 07.02.2008, § 100*). Bir diğer ifadeyle hükümlü ve tutuklular, hukuka uygun olarak uygulanan kararın sonucu olarak özgürlük hakkı dışında genel olarak tüm temel hak ve özgürlüklerden yararlanmaya devam ederler (*Anayasa Mahkemesi Bireysel Başvuru Kararı, 2017/35818, 20.10.2020, § 27; Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, Hirst/Birleşik Krallık Kararı, 74025/01, 06.10.2005, § 69*) ve hürriyeti bağlayıcı cezayı gerektiren mahkûmiyet veya tutuklama kararının yerine getirilmesinde aranacak koşulların insan onuruna saygıyı koruyacak nitelikte olması gerekir (*Anayasa Mahkemesi Bireysel Başvuru Kararı, 2017/24680, 13.10.2020, § 57*)

Bu kapsamda Devletin tüm organlarının temel hak ve özgürlüklere saygı duyması gerektiği, bir mahkeme kararı neticesinde özgürlüklerinden mahrum bırakılsalar dahi hükümlü ve tutukluların temel hak ve hürriyetlerin tamamına kural olarak sahip oldukları ancak ceza infaz kurumunda bulunmanın doğal sonucu olarak suçun önlenmesi, ceza infaz kurumunun güvenliği, düzeni ve disiplininin sağlanmasına yönelik gerekliliklere bağlı olarak sahip olunan haklar bakımından sınırlamaya tabi tutulabilecekleri, bu durumda dahi sınırlamanın zorunlu bir ihtiyaca karşılık gelmesi ve müdahale ile ulaşılmak istenen amaç arasında orantılık olması gerektiği, aksi takdirde demokratik toplum düzeninin gereklerinin ihlal edileceği konusunda herhangi bir tereddüt bulunmamaktadır.

Yukarıda infaz hukukundaki temel ilkelere birkaçına kısaca değindikten sonra inceleme yapılan ceza infaz kurumlarındaki hükümlü ve tutuklular tarafından dile getirilen şikâyet, beyan ve taleplere ilişkin Komisyonumuzun değerlendirmeleri aşağıdaki gibidir.

b. Sayımlar

Sayımların koşulların avlusunda yapıldığı ve sayımlarda tek sıra durmanın zorunlu kılındığı şikâyetleri Komisyonumuza iletilmiştir.

Ceza İnfaz Kurumlarının Yönetimi ile Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Yönetmeliğin “*Arama, güvenlik tatbikatı ve sayım*” başlıklı 34. maddesinde sekizinci fıkrasında sayımların yatma planları da göz önünde bulundurularak odalarda yapılacağı, sayımın yapılaş şeklinin, kurum güvenliğini tehlikeye düşürmeyecek biçimde odada bulunan hükümlülerin sayısı dikkate alınarak idare tarafından belirleneceği ve dokuzuncu fıkrasında da arama ve sayımlar sırasında insan onuru ve haysiyetine saygı ile utanma duygusunun ihlal edilmemesinin esas olduğu ve bu kapsamda gerekli her türlü tedbir alınacağı hükme bağlanmıştır.

Anılan hüküm göz önünde bulundurulduğunda, Komisyonumuz sayımlarda hükümlü ve tutukluların rahatsız olmayacağı usullerin geliştirilmesini tavsiye etmektedir.

c. Muayene, Tedavi ve Hastaneye Sevk

Kelepçeli muayene ve tedavi konusundaki şikâyetlerle ilgili olarak Komisyonumuz öncelikle hükümlü veya tutukluların ceza infaz kurumu dışında bulundukları süre boyunca kaçmalarının önlenmesi ve kendilerine veya başkalarına zarar vermelerinin önüne geçilebilmesi amacıyla kolluk görevlileri tarafından kelepçe gibi bedensel hareketleri kısıtlayıcı araçların kullanılmasının kural olarak mümkün olduğunu ancak bu araçların kullanımının tedbirin amacını aşacak boyuta ulaşmaması gerektiğini aksi takdirde kötü muamele yasağının ihlal edileceğini hatırlatma ihtiyacı duyar (*Anayasa Mahkemesi Bireysel Başvuru Kararı, 2018/6657, 24.03.2021, § 33-34*). Bir diğer ifadeyle hükümlü ve tutukluların hastaneye nakilleri veya hastanede bulundukları sürede kelepçe kullanılması tek başına kötü muamele oluşturmamaktadır. Ancak kelepçeleme tedbirin gerekli olmadığı hâlde veya kelepçelenen kişinin fiziksel özelliklerinin dikkate alınmadan orantısız kullanımının kötü muamele oluşturacağı şüphesizdir (*Anayasa Mahkemesi Bireysel Başvuru Kararı, 2016/1616, 15.09.2020, § 42*). Dolayısıyla hangi gerekçelerin kelepçe kullanılmasını gerektirdiğinin uygulama öncesinde açık bir biçimde ortaya konularak ileride ortaya çıkabilecek hak ihlali iddialarının engellenmesi gerekmektedir.

Ceza İnfaz Kurumlarının Yönetim, Dış Koruma, Hükümlü ve Tutukluların Sevk ve Nakilleri ile Sağlık Hizmetlerinin Yürütülmesi Hakkında Protokolün 38. maddesinin birinci fıkrasında ceza infaz kurumu müdürlüğü bulunan yerlerdeki hastanelerde firara karşı engellerin bulunduğu muhafazalı muayene odaları oluşturulacağı ve ikinci fıkrasında da hükümlü ve tutukluların hastanelerdeki muayenelerinin firara karşı engellerin bulunduğu muhafazalı odalarda yapılacağı, jandarma personelinin muayene esnasında oda dışında bulunacağı ve gerekli güvenlik tedbirlerini alacağını, doktorun yazılı olarak talep etmesi halinde jandarma personelinin, hükümlü ve tutuklunun kadın olması durumunda ise varsa öncelikle kadın infaz ve koruma memurunun muayene odasında bulunacağı hükme bağlanmıştır.

Yukarıda zikredilen mevzuat ve mahkeme içtihatları kapsamında muayenelerin kelepçeli olarak yapıldığı ve bu uygulamanın kabul edilmemesi halinde muayenenin yaptırılmayarak hükümlü ve tutukluların kuruma geri getirildiği şikâyetleri karşısında mezkûr Protokol hükmünün titizlikle uygulanmasına özen gösterilmesi gerekmektedir. Ayrıca doktorun yazılı olarak talep etmesi kaydının hangi hallerde geçerli olacağına dair Protokole açık bir

hüküm konulabileceği gibi bu talebin gerekçelendirilerek bir nüshasında da muayene edilecek hükümlü ve tutukluya verilmesi yönünde düzenleme yapılması uygun olacaktır. Bu şekilde kelepçeli muayene uygulamalarında keyfiliğin önüne geçilebilecek ve personelin daha dikkatli davranması sağlanmış olacaktır.

Hürriyetinden mahrum bırakılan kişilerin hasta olmaları halinde Devletin bu kişilere gerekli tıbbi yardımı sağlama yükümlülüğü bulunduğunu, bu yükümlülüğün gereği gibi yerine getirilmemesi durumunda ilgilinin hayatı veya vücut bütünlüğü bakımından tehlike arz eden acil bir duruma, ağır veya uzun süreli bir acı çekmesine sebebiyet verilmiş olması veya bu sonuçlar gerçekleşmemesine rağmen ilgilinin tıbbi yardımdan mahrum kalmış olması nedeniyle yaşadığı stres, huzursuzluk veya aşağılanma hissine bağlı olarak muamelenin insan haysiyeti ile bağdaşmayan düzeye ulaşacak ciddiyette olması hâlinde Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasının ihlaline neden olabilmektedir (*Anayasa Mahkemesi Bireysel Başvuru Kararı, 2015/7162, 23.01.2019, § 53*). Bir diğer ifadeyle bir kişinin insan onuruna saygıyı gerektiren koşullarda tutulmasını teminen Devletin gerekli tıbbi yardımı sağlaması ve bu suretle hükümlü ve tutukluların sağlık ve esenliğini koruması gerekmektedir (*Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, Paladi/Moldova, 39806/05, 10.03.2009, § 71*).

Ceza infaz kurumlarında sağlık konusunda yaşanan sorunun en önemli nedenlerinden birinin personel eksikliği olması nedeniyle bu alanda ihtiyaç duyulan yeteri kadar personelin istihdam edilerek sorunun çözülmesi gerekmektedir. Sağlık personeli konusunda yaşanan sıkıntıların çözülmesi adına Sağlık Bakanlığı ve Adalet Bakanlığı Arasında Ceza İnfaz Kurumlarındaki Sağlık Hizmetlerinin Düzenlenmesi Hakkında Protokolde gereken düzenlemeler yapılarak belli sayının üzerinde hükümlü ve tutuklu barındırılan ceza infaz kurumlarında, kurum kapasitesine bağlı olarak bulundurulacak doktor ve diğer sağlık personeli sayılarının açıklığa kavuşturulması seçeneğinin göz önünde bulundurulması uygun olacaktır. Aynı protokolün 5. maddesine göre; 1000 ve üzerinde hükümlü ve tutuklu bulunan her kurumda aile hekimliği pozisyonu ihdas edilerek sağlık hizmeti sunulmakta ve kampüs içerisinde bulunup 1000 ve üzerinde hükümlü ve tutuklu barındıran kurumlar da bu kapsamda değerlendirilmektedir. Hükümlü ve tutuklu sayısı 1000'e kadar olan kurumlar durumu uygun olan en fazla üç aile hekimine bağlanmakta, ilgili aile hekimi sağlık hizmetini, gezici sağlık hizmeti kapsamında vermektedir. Aile hekimliği uygulamasına geçilmemiş illerde ise hükümlü ve tutuklu ile personel sayısı 1000'in üzerinde olan kurumlarda haftada 5 tam gün, 500 ila 1000 arasında olan kurumlarda haftada 5 yarım gün, 500'ün altında olan kurumlarda haftada 2 yarım

gün tabipli sağlık hizmeti verilmektedir. Anılan madde uyarınca sağlık hizmetinin ne şekilde göröleceği, kurumda barındırılan hükümlü ve tutuklu sayısına göre belirlendiğinden, bu maddede değişiklikle belirlenen sayıların azaltılarak hizmetin daha etkin bir biçimde yerine getirilmesinin sağlanması Komisyonumuzca tavsiye olunmaktadır.

Tarsus ceza infaz kurumları kampüsünde incelenen bütün kurumlarındaki hükümlü ve tutuklular tarafından dile getirilen ortak hususlardan bir tanesi, diş hekimine ulaşamamaktan yahut ulaşılabilse bile tam olarak tedavi görememekten kaynaklı sorunlardır. Hükümlü ve tutukluların nitelikli sağlık hizmetine ulaşması ivedilikle sağlanmalıdır. Ayrıca Kurumda çalışmakta olan sağlık görevlilerinin hükümlü ve tutuklulara kaba davrandıklarına yönelik şikâyetler dikkate alınmalı, gerekli durumlarda ilgililer uyarılmalıdır.

d. Kendi İstekleri ile Nakil

İsteğe bağlı nakil taleplerinin gerek Covid-19 salgını öncesinde gerekse bu dönemde karşılanmadığı, öyle ki kimi hükümlü ve tutukluların bu taleplerin karşılanmaması nedeniyle yıllardır aile görüşü yapamadığı, bu durumun da aile ilişkilerinin zayıflamasına ve hükümlü ve tutukluların psikolojileri üzerinde olumsuz etkilerinin olduğuna dair şikâyetler, yapılan incelemelerde sıklıkla karşılaşılan şikâyetlerin başında gelmektedir.

Anayasa, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Kanun hükümlerinin hükümlü ve tutuklulara barındırılacakları ceza infaz kurumunu seçme hakkı vermediği ve hükümlü ve tutukluların ailelerinden veya evlerinden belirli bir mesafeye yerleştirilebilmelerinin hapsedilmenin kaçınılmaz bir sonucu olduğu açıktır (*Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, Polyakova ve Diğerleri/Rusya, 35090/09 ve Diğer Üç Başvuru, 07.03.2017, ř 100*). Dolayısıyla bir kişinin hapsedilmesi, doğası gereği o kişinin özel ve aile hayatına sınırlama getirmektedir (*Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Messina/İtalya, 25498/94, 28.09.2000, ř 61*). Ancak ziyaretlerin çok zor koşullarda gerçekleştirilebildiği veya imkânsız hale geldiği durumlarda hükümlü ve tutukluları ailesinden çok uzak bir ceza infaz kurumunda tutmak, aile üyelerinin kişiyi ziyaret etmesini engellediğinden ve bu ziyaretler, aile hayatını sürdürmek için hayati önem taşıdığından, adil bir dengenin kurulması gerekmektedir. Dolayısıyla yakın aile üyeleriyle temasın sürdürülmesine yönelik çalışmaların yapılmasının aile hayatına saygının önemli bir parçası olduğu konusunda tartışma yoktur (*Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, Vintman/Ukrayna, 28403/05, 23.10.2014, ř 78*). Komisyonumuz, isteğe bağlı nakil talepleri konusunda yukarıda zikredilen hususları, Covid-19 salgını sürecinin getirdiği zaruretlere bağımsız olarak hatırlatma ihtiyacı duyar. Bu bağlamda Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı

Hakkında Kanunun “*Kendi İstekleri İle Nakil*” başlıklı 54. maddesinin öngördüğü koşulları taşımak kaydıyla aile hayatının devamlılığının sağlanması için özellikle çok uzun sürelerden beri aile ziyareti gerçekleştirememiş hükümlülerin isteğe bağlı nakillerinin, salgın sürecinin gereklilikleri saklı kalmak kaydıyla, gerçekleştirilmesinin uygun olacağı düşünülmektedir.

e. Beslenme

Yemeklerin yeterli ve besleyici olmadığı, yemek çeşitliliğinin çok sınırlı olduğu ve protein bazlı yemeklerin çok az verildiği, kahvaltıda verilen besin maddelerinin miktarlarının çok düşük olduğu gerek incelenen Kurumda gerekse diğer ceza infaz kurumlarında hükümlü ve tutuklular tarafından yoğun olarak dile getirilmektedir.

İncelemenin yapıldığı tarih itibarıyla hükümlü ve tutuklular ile görevi başında bulunan personel için belirlenen günlük iye miktarının 11,50TL, ceza infaz kurumunda barındırılan çocuk hükümlü ve tutuklular için 23,00TL ve kurumda annesiyle birlikte kalan çocuklar ve süt emziren hükümlü ve tutuklu anneler ve hamileler için de günlük iye bedeli 23,00TL olarak belirlenmiştir.

Yemeklerin yeterli ve besleyici olmadığı, yemek çeşitliliğinin sınırlı olduğu ve protein bazlı yemeklerin çok az verilmesine dair şikâyetlerin en önde gelen nedenlerinden birinin günlük iye bedelinden kaynaklandığı Komisyonumuz tarafından düşünülmektedir. Dolayısıyla bu yöndeki şikâyetlerin önüne geçilmesi amacıyla günlük iye bedelinde iyileştirme yapılmasının, şikâyetlerin önüne geçilmesi bakımından gerekli olduğu düşünülmektedir.

f. Telefon ile Haberleşme

Anayasa Mahkemesi, özellikle diğer haberleşme yöntemlerinin yeterli düzeyde kullanılabilir olduğu durumlarda Anayasanın 22. maddesinin hükümlü ve tutukluların telefonla görüşmesini muhakkak güvence altına aldığı şekilde yorumlanmasının mümkün olmadığını ve hükümlü ve tutukluların dış dünya ile haberleşmesinin sağlanmasında kamusal makamların takdir yetkisinin geniş yorumlanması gerektiğine, bir diğer ifadeyle haberleşme yöntemlerinden bir veya birkaçının kullanılabilirdiği ve yeterli olduğu durumlarda hükümlü ve tutukluların telefonla görüşmesine izin verilmemesinin tek başına haberleşme hürriyetinin ihlali olarak değerlendirilemeyeceğine hükmetmiştir. Ancak hükümlü ve tutuklulara diğer haberleşme araçları ile birlikte telefon ile görüşme imkânı verildikten sonra bu hakka yapılacak sınırlandırmaların muhakkak kanunla meşru bir amaçla ve demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun şekilde yapılması ve ölçülü olması gerekmektedir (*Anayasa Mahkemesi*

Bireysel Başvuru Kararı, [2017/19534](#), 18.06.2020, § 45). Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi de telefon olanaklarıyla ilgili olarak, özellikle yazışma yoluyla iletişim olanaklarının mevcut ve yeterli olduğu durumlarda, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 8. maddesinin hükümlü ve tutuklulara telefon görüşmesi yapma hakkını güvence altına aldığı şeklinde yorumlanamayacağı ve ceza infaz kurumu yetkilileri tarafından telefon olanakları sağlandığında, ceza infaz kurumunun olağan ve makul koşulları dikkate alınarak meşru kısıtlamalara tabi tutulabileceğine hükmetmiştir (*Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi*, *A.B./Hollanda*, [37328/97](#), 29.01.2002, § 92-93).

Komisyonumuz 20 dakika olarak öngörülen telefonla görüşme süresinin 2 seferde 10'ar dakika olarak kullanılması taleplerinin dikkate alınmasını önermektedir.

g. Dışarıyla İlişkiler ve Ziyaretler

Covid-19 salgını nedeniyle sadece kapalı görüş yapılabilirdi ancak normalleşme süreci göz önünde bulundurulduğunda açık görüş yapma imkânının da tanınması gerektiğine dair talepler yoğun olarak dile getirilmekle beraber, salgın sürecinde alınan ve alınacak tedbirlere salgının seyrine bağlı olarak Koronavirüs Bilim Kurulunun tavsiyeleri uyarınca karar verildiğinden, Komisyonumuz bu konuda herhangi bir değerlendirmede bulunmamıştır.

h. Süreli veya Süresiz Yayınlardan Yararlanma

Mahkeme tarafından hakkında yasaklama kararı olmamasına rağmen birçok yayının ve gazetenin hükümlü ve tutuklulara verilmediğine dair şikâyetler konusunda Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunun “*Süreli ve süresiz yayınlardan yararlanma hakkı*” başlıklı 62. maddesinde kapsamlı düzenlemelere yer verilmiştir. Anılan maddede hükümlülerin, mahkemelerce yasaklanmamış olması koşuluyla süreli ve süresiz yayınlardan bedelini ödeyerek yararlanma hakkına sahip olduğu, resmî kurumlar, üniversiteler, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ile mahkemelerce yasaklanmamış olması koşuluyla Cumhurbaşkanınca vergi muafiyeti tanınan vakıflar ve kamu yararına çalışan dernekler tarafından çıkartılan gazete, kitap ve basılı yayınların, hükümlülere ücretsiz olarak ve serbestçe verileceği, eğitim ve öğretime devam eden hükümlülerin ders kitaplarının denetime tâbi tutulamayacağı, kurum disiplinini, düzenini veya güvenliğini bozan ya da tehlikeye düşüren, hükümlülerin iyileştirilmesi amacına ulaşmayı zorlaştıran yahut müstehcen haber, yazı, fotoğraf ve yorumları kapsayan hiçbir yayının hükümlüye verilmeyeceği, Basın İlân Kurumu aracılığıyla resmî ilan ve reklam yayınlama hakkı bulunmayan gazetelerin ceza infaz kurumuna kabul edilmeyeceği ancak ilan ve reklamın geçici süreyle kesilmesi hâlinin bu hükmün dışında olduğu ve yabancı

dilde yayımlanmış gazete ve dergilerin ceza infaz kurumuna kabul edilmesinde Adalet Bakanlığının yetkili olduğu hükme bağlanmıştır.

Sürelî ve süresiz yayınlardan yararlanma hakkına dair uyumsuzluklar müteaddit defalar Anayasa Mahkemesi kararlarına da konu olmuş ve Yüksek Mahkeme bu konuda kapsamlı kriterleri aşağıdaki şekilde ortaya koymuştur:

"37. Anayasa Mahkemesi, mevcut başvuruya benzer şikâyetlerde derece mahkemelerinin ve kamu gücünü kullanan diğer organların gerekçelerinin ilgili ve yeterli sayılabilmesi için kararlarda bulunması gereken ve benzer başvuruların koşullarına göre değişebilecek unsurları şu şekilde belirlemiştir:

i. Başvurucunun hangi suçtan dolayı hangi tür ceza infaz kurumunda bulunduğu ve başvurucunun bulunduğu ceza infaz kurumu ile işlediği suçun söz konusu tedbirin alınmasında bir etkisinin bulunup bulunmadığı değerlendirilmelidir.

ii. Bir yayının tümünün veya bir kısmının mahkûma verilmemesi şeklindeki kısıtlamanın mahkûmun ıslahı ile bağlantısı var ise yayının içeriği ile mahkûmun ıslahı arasındaki ilişkinin tam olarak gösterilmesi gerekir.

iii. Her mahpusun toplumsal geçmişi ve suç sicili, entelektüel kapasitesi ve kabiliyeti, şahsi tabiatı, hapis cezasının süresi ve tahliye edildikten sonrası için beklentileri dikkate alınmalıdır.

iv. Bu bağlamda söz konusu yayınların, terör suçlarından mahpus olan kişilerin iddia edilen mağduriyetlerin sorumlusu olarak gördükleri kişilere veya devlete karşı daha fazla şiddete yönelmelerine sebebiyet verip vermediği değerlendirilmelidir.

v. Mahpusa verilmeyen sürelî veya süresiz yayının cinsi, içeriği, yayımlayanı ve sorunlu görülen kısımların hangileri olduğu belirtilmeli ve mahpusa verilmesi sakıncalı bulunan kısımların detaylı analizi yapılmalıdır.

vi. Böyle bir analizin yapılabilmesi için eğer söz konusu yayının terör örgütleriyle veya terör faaliyetlerinin meşru gösterilmesiyle bir ilişkisi varsa mahpusun ifade özgürlüğü ile demokratik toplumun terör örgütlerinin faaliyetlerine karşı kendini korumaya ilişkin meşru hakkı arasında denge kurulmalıdır.

vii. Zikredilen dengelemenin yapılabilmesi için;

- Bütünüyle ele alındığında müdahaleye konu yayının özel bir kişiyi, kamu

görevlilerini, halkın belirli bir kesimini veya devleti hedef gösterip göstermediğinin, onlara karşı şiddete teşvik edip etmediğinin,

- Bireylerin fiziksel şiddet tehlikesine maruz bırakılıp bırakılmadığının, bireylere karşı nefreti alevlendirip alevlendirmedığının,

- Yayında iletilen mesajda şiddete başvurmanın gerekli ve haklı bir önlem olduğunun ileri sürülüp sürülmediğinin,

- Şiddetin yüceltilip yüceltilmediğinin; kişileri nefrete, intikam almaya, silahlı direnişe tahrik edip etmediğinin,

- Suçlamalara yer vererek veya nefret uyandırarak ülkenin bir kısmında veya tamamında daha fazla şiddete sebebiyet verip vermeyeceğinin,

- Söz konusu yayında yer alan ifadelerin ceza infaz kurumunun güvenliğini, disiplinini ve düzenini tehlikeye düşürüp düşürmediğinin,

- Terör ve çıkar amaçlı suç örgütü veya diğer suç örgütleri mensuplarının örgütsel amaçlı olarak haberleşmelerine neden olup olmadığının,

- Kişi veya kuruluşları paniğe yönltecek yalan ve yanlış bilgileri, tehdit ve hakaret oluşturan ifadeleri içerip içermediğinin,

- Yayın tarihinde veya mahpusa verilmesinin istendiği sırada ülkenin bir kısmında veya tamamında çatışmaların yoğunluk derecesi ile ceza infaz kurumu ve ülkedeki tansiyonun yükseklik derecesinin yayının mahpusa verilmesine etki edip etmediğinin,

- Karara konu sınırlayıcı tedbirin, demokratik bir toplumda zorlayıcı bir toplumsal ihtiyacın karşılanması amacıyla yönelik olup olmadığının ve tedbirin başvurulabilecek en son çare niteliğinde bulunup bulunmadığının,

- Son olarak sınırlamanın, güdülen kamu yararı amacını gerçekleştirmek için ifade özgürlüğüne en az müdahale eden ölçülü bir sınırlama niteliğinde olup olmadığının yayının içeriğiyle birlikte değerlendirilmesi gerekir." (Anayasa Mahkemesi Bireysel Başvuru Kararı, [2015/18100](#), 12.09.2018; Anayasa Mahkemesi Bireysel Başvuru Kararı, [2015/16870](#), 21.03.2018, § 29-30; Anayasa Mahkemesi Bireysel Başvuru Kararı, [2015/18932](#), 22.03.2018, § 28; Anayasa Mahkemesi Bireysel Başvuru Kararı, [2015/15980](#), 22.03.2018, § 28)

Yukarıda zikredilen mevzuat hükümleri ve Anayasa Mahkemesi kararları bir bütün olarak değerlendirildiğinde bir yayın hakkında mahkemelerce yasaklama kararı verilmemiş

olması, o yayının doğrudan doğruya hükümlü ve tutukluya verilmesini gerektirmez. Hakkında yasaklama kararı verilmemenin yanında talep edilen süreli veya süresiz yayının kurum disiplinini, düzenini veya güvenliğini bozan ya da tehlikeye düşüren, hükümlülerin iyileştirilmesi amacına ulaşmayı zorlaştıran yahut müstehcen haber, yazı, fotoğraf ve yorumları kapsayan nitelikte de olmaması gerekir. Dolayısıyla talep edilen yayınların bu hükümler çerçevesinde değerlendirilmesi gerekmektedir. Ancak süreli ve süresiz yayınların hakkaniyete uygun ve Anayasa Mahkemesinin öngördüğü kriterleri karşılayan bir yöntemle hükümlü ve tutuklulara tesliminin sağlanması amacıyla etkin ve denetlenebilir bir usulün tesis edilmesi gerektiği Komisyonumuz tarafından düşünülmektedir.

i. Radyo, Televizyon Yayınları ile İnternet Olanaklarından Yararlanma

Kimi televizyon kanallarının talep edilmesine rağmen yayın listesine dâhil edilmediğine dair şikâyetler de Komisyonumuz tarafından öncelikle mevzuat hükümleri çerçevesinde değerlendirilmiştir.

Televizyon yayınlarından yararlanma hakkı, Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunun 67. maddesinde düzenlenmiştir. Buna göre; hükümlü ve tutuklular, ceza infaz kurumlarında merkezî yayın sistemi bulunduğu takdirde bu sisteme bağlı olarak radyo ve televizyon yayınlarını izleme hakkına sahiptir. Merkezî yayın sistemi bulunmayan kurumlarda, yararlı olmayan yayınların izlenmesini ve dinlenmesini engelleyecek önlemler alınmak suretiyle bağımsız anten kullanılarak televizyon ve radyo izlenmesine ve dinlenmesine izin verilmekte, bu cihazlar, bedeli kendisi tarafından ödenmek koşuluyla hükümlü adına kurumca satın alınmakta ve her ne biçimde olursa olsun dışardan gelenler tarafından getirilen radyo, televizyon ve bilgisayarlar kuruma alınmamaktadır.

Unutmamak gerekir ki, ceza infaz kurumunda bulunmanın kaçınılmaz sonucu olarak merkezî yayın sistemi kapsamında tüm hükümlü ve tutukluların ortak erişimine açılacak bir kanal listesi hazırlanması zorunlu olup, herkes için bireysel bir yayın listesinin oluşturulması mümkün değildir. Merkezî yayın kapsamında gösterilecek kanalların tespitinde ise hükümlü ve tutukluların bireysel talepleri göz önüne alınmaktadır. Yayın listelerinin ne suretle oluşturulacağı yönünde mevzuatta açık bir hüküm bulunmamasına rağmen idare ve gözlem kurulları, demokratik bir yöntem tercih ederek hükümlü ve tutuklular arasında anket yaparak merkezî yayında bulunacak kanalları belirlemektedir. Ancak yayın listesinin belirlenmesi amacıyla yapılan ankette bir kanalın tercih edilmesi, o kanalın yayın listesine alınması için tek başına yeterli değildir (*Anayasa Mahkemesi Bireysel Başvuru Kararı, BN. [2014/4397](#), T.*

21.09.2016 § 44). Bu yayın listesi oluşturulurken kurumun imkânları, kurum kapasitesi ile infaz hukukunun gerekliliklerinin göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır (*Anayasa Mahkemesi Bireysel Başvuru Kararı, BN. [2014/13310](#), T. 18.07.2018 § 23*). Bu konuda infaz hukukunun gerekliliklerinden en önemlisi, kurum güvenliğinin sağlanmasıdır. Bu gereklilik karşısında kurum güvenliğini tehlikeye düşürecek nitelikte yayın yapan kanalların yayın listesine alınmamasının hukuka aykırılık teşkil etmeyeceği açıktır.

Diğer taraftan ceza infaz kurumlarında düzenin ve güvenliğin sağlanması ve bu hususu tehdit edecek her türlü uygulamanın engellenmesi, kurum idaresinin başlıca görevidir. Dolayısıyla talep edilen kanal veya kanalların izlenmesine izin verilmesi durumunda adli ve terör hükümlüleri arasında infiale neden olabilir riski öncelik göz önünde bulundurulmalıdır. Yapılan ankette yüksek talep görmesine rağmen ceza infaz kurumunda düzen ve disiplinin sağlanması amacıyla herhangi bir kanalın merkezî yayına alınmaması mümkündür. Kaldı ki, RTÜK tarafından söz konusu kanalın yasaklanmamış olması da ankette yüksek talep gören kanalın yayın listesine alınması için yeterli değildir (*Anayasa Mahkemesi Bireysel Başvuru Kararı, BN. [2014/4397](#), T. 21.09.2016 § 45*). Yayın listesinde bulunacak kanallar belirlenirken bazılarının liste dışında bırakılması, ceza infaz kurumlarında düzenin ve güvenliğin sağlanması ve kamu düzeninin sağlanması amacıyla demokratik toplum düzeni bakımından Komisyonumuz tarafından da gerekli görülmektedir.

j. Dilekçe Hakkının Kullanılması

Dilekçelerin işleme alınmadığı veya alınanların çok geç cevaplandırıldığı iddiaları genel olarak dile getirilmiş olup Komisyonumuz, bu şikâyetlerle ilgili olarak öncelikle Anayasanın 74. maddesinde ifadesini bulan vatandaşlar ve karşılıklılık esası gözetilmek kaydıyla Türkiye’de ikamet eden yabancılar kendileriyle veya kamu ile ilgili dilek ve şikâyetleri hakkında, yetkili makamlara ve Türkiye Büyük Millet Meclisine yazı ile başvurma hakkına sahip olduğu ve kendileriyle ilgili başvuruların sonucunun gecikmeksizin dilekçe sahiplerine yazılı olarak bildirilmesi gerektiği kuralını hatırlatma ihtiyacı duymaktadır.

m. İyi Hâl Değerlendirmesinin Yapılmaması

İnceleme yapılan kurumlarda iyi hal değerlendirmesi yapılmadığı için denetimli serbestlik hakkından yararlanılmadıklarına dair şikâyetler hükümlüler tarafından yoğun olarak dile getirilmiştir.

Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunun 89. maddesinin;

Birinci fıkrasında hükümlülerin, ceza infaz kurumlarında bulundukları tüm aşamalarda, ceza infaz kurumlarının düzen ve güvenliği amacıyla konulmuş kurallara uyup uymadıkları, haklarını iyi niyetle kullanıp kullanmadıkları, yükümlülüklerini eksiksiz yerine getirip getirmedikleri, uygulanan iyileştirme programlarına göre toplumla bütünleşmeye hazır olup olmadıkları, tekrar suç işleme ve mağdura veya başkalarına zarar verme riskinin düşük olup olmadığı hususlarında idare ve gözlem kurulu tarafından iyi hâlin belirlenmesine esas olmak üzere en geç altı ayda bir değerlendirmeye tabi tutulacakları,

İkinci fıkrasında infazın tüm aşamalarında hükümlülerin katıldığı iyileştirme ve eğitim-öğretim programları ile spor ve sosyal faaliyetler, kültür ve sanat programları, aldığı sertifikalar, kitap okuma alışkanlığı, diğer hükümlü ve tutuklular ile ceza infaz kurumu görevlileri ve dışarıyla olan ilişkileri, işlediği suçtan dolayı duyduğu pişmanlığı, ceza infaz kurumu kuralları ile kurum bünyesindeki çalışma kurallarına uyumu ve aldığı disiplin cezalarının dikkate alınacağı,

Beşinci fıkrasında kanunlarda iyi hâlliliğin arandığı durumlarda, hükümlülerin tutum ve davranışlarının değerlendirilmesi bakımından bu madde hükümlerinin uygulanacağı,

Altıncı fıkrasında açık ceza infaz kurumuna ayırmaya, denetimli serbestlik tedbiri uygulanarak cezanın infazına ve koşullu salıverilmeye ilişkin olarak tutum ve davranışları olumsuz değerlendirilen hükümlülerin yeniden değerlendirilmeye tabi tutulma sürelerinin bir yılı geçemeyeceği,

Yedinci fıkrasında da idare ve gözlem kurulu tarafından yapılacak değerlendirmelere esas olacak ilkeler ve kurulun bu maddeye ilişkin çalışma usul ve esasları ile tutum ve davranışları olumsuz değerlendirilen hükümlülerin yeniden değerlendirilmeye tabi tutulma sürelerinin yönetmelikle düzenleneceği,

hükme bağlanmıştır.

Bu kapsamda Kanunun 89. maddesinin yedinci fıkrası uyarınca Gözlem ve Sınıflandırma Merkezleri ile Hükümlülerin Değerlendirilmesine Dair Yönetmelik 01.01.2021 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

Anılan Yönetmeliğin;

31. maddesinin birinci fıkrasında hükmün infazına başlanması ile birlikte, ceza infaz kurumlarında bulunduğu süre içerisindeki tutum ve davranışları, kurum düzeni ve güvenliğine katkısı, yükümlülüklerini yerine getirmesi ile yürütülen iyileştirme ve topluma kazandırma programlarına katılımı sonucunda hükümlünün gösterdiği gelişimin ölçülerek puanlanacağı, bu amaçla hükümlülerin; katıldıkları eğitim-öğretim faaliyetleri, psiko-sosyal yardım programları, destekleyici programlar ile infaz sürecindeki tutum ve davranışları “*artı puan*” ve aldıkları disiplin cezaları “*eksi puan*” şeklinde puanlanarak iyi hâl değerlendirilmesine esas “*gelişim puanı*” belirleneceği,

33. maddesinin üçüncü fıkrasında aynı Yönetmeliğin 31 ve 32. maddelerine göre yapılan hesaplama sonucunda, gelişim puanı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü tarafından belirlenen eşik puanın altında olan hükümlü hakkında; açık ceza infaz kurumuna ayrılma, kalan cezasını denetimli serbestlik tedbiri uygulanarak infaz etme ve ceza infaz kurumlarından doğrudan koşullu salıverilme işlemlerine yönelik iyi hâl kararı verilmeyeceği,

34. maddesinin birinci fıkrasında da hükümlülerin, gözlem sonucu gönderildikleri çocuk eğitim evleri ile açık ceza infaz kurumları dâhil tüm ceza infaz kurumlarında ilgili servislerce gözlem değerlendirme raporları ile en geç altı ayda bir gelişim değerlendirme raporlarının düzenlenmesine devam edileceği,

hükme bağlanmıştır.

Ana çerçevesi yukarıda zikredilen mevzuat hükümleri ile belirlenmiş olan iyi hal değerlendirmesinde esas olan hükümlülerin iyileştirilmesi ve bu amaçla da eğitim-öğretim faaliyetleri, psiko-sosyal yardım programları ve destekleyici programlara katılımlarının sağlanmasıdır.

Ancak Covid-19 salgını kapsamında alınan tedbirlere bağlı olarak artı puana esas olan programların açılmadığı ve bu nedenle de belirlenen eşik puanların aşılamaması veya salt bu nedenle iyi hal değerlendirmesi yapılmaması nedeniyle hükümlülerin, açık ceza infaz kurumuna ayrılma veya kalan cezanın denetimli serbestlik tedbiri uygulanarak infazı gibi kimi imkânlardan yararlanılmaması hükümlülerin kusurlu davranışlarından kaynaklanan bir husus olmadığından, değerlendirme yapılmaması/yapılamaması, hükümlüye yüklenebilecek bir külfet değildir. Kaldı ki, Yönetmeliğin 33. maddesinin dördüncü fıkrasında yer alan iyi hâl kararı için gerekli olan eşik puanın aşılamamasının mücbir sebeplerden kaynaklandığı ya da hastalık, yaşlılık, personel yetersizliği gibi makul bir nedene bağlı olduğu durumlarda

hükümlüye verilen gelişim puanının eşik puanı aşması şartının aranmayacağı ve bu hükümlüler hakkında, mevzuatta aranan diğer iyi hâl kriterlerine göre değerlendirme yapılacağı hükmü de bu hususa işaret etmektedir.

Dolayısıyla Covid-19 salgınına bağlı olarak eğitim-öğretim faaliyetleri, psiko-sosyal yardım programları ve destekleyici programlara katılamama gerekçesiyle iyi hal değerlendirmesi yapılmayan/yapılamayan ve buna bağlı olarak yukarıda belirtilen imkânlardan yararlanamayan hükümlülerin durumların araştırılarak, haklarında gerekli iş ve işlemlerin yapılması gerekmektedir.

Kimi hükümlü ve tutuklular tarafından İdare ve Gözlem Kurullarında iyi hal değerlendirilmesi yapılırken siyasi içerikli sorular sorulduğu ve bunlara verilen cevaplara göre değerlendirme yapıldığı iddiaları dikkate alınmalı, yapılan değerlendirmenin mevzuatta belirtilen kriterlere göre yapılmasına özen gösterilmelidir.

k. Ceza İnfaz Kurumlarının Fiziki Koşul ve İmkânları

Kurum kantininde satılan ürünlerin fiyatlarının pahalı olduğu ve kimi ürünlerin tedarikinde sorun yaşandığı iddiaları ile ilgili olarak Komisyonumuz, şikâyetlerin önüne geçilmesi adına aynı ürün grubunda, marka çeşitliliğinin sağlanması suretiyle farklı fiyat aralıklarında ürün temin edilerek herkese ekonomik durumunda göre alışveriş yapma imkânının sağlanmasının uygun olacağına dair önceki düşüncelerini tekrar eder.

l. İnfaz Koruma Memurlarının Durumu

Ceza infaz kurumlarında görev yapan personelin yoğun ve ağır iş yükü altında çalıştığı bilinen bir gerçek olmakla birlikte bu durum bizzat yerinde yapılan incelemelerde de görülmektedir. Bu sorunun çözülmesi için personel sayısının yeterli seviyeye çıkarılması için gereken adımların atılmasının elzem olduğu görülmektedir. Diğer taraftan yoğun ve ağır iş yükü altında çalışan infaz koruma memurlarının özlük hakları başta olmak üzere çalışma koşullarında iyileştirme yapılmasının faydalı olacağı düşünülmektedir. Bu kapsamda infaz koruma memurlarının 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu uyarınca tabi oldukları hizmet sınıfının değiştirilmesi bir başka yöntem olarak benimsenebilir. Ayrıca sözleşmeli olarak çalışan infaz koruma memurları ile kadrolu olanların özlük hakları başta olmak üzere birçok konuda farklı hükümlere tabi tutulmaları, eşit işe eşit ücret ilkesi ve fırsat eşitliği ilkelerine aykırılık teşkil etmektedir. Çalışma barışını bozan bu uygulamalara yönelik çalışmalar yapılmasının bu alanda yaşanan sorunlarının büyük oranda çözülmesine yardımcı olacağı düşünülmektedir.

7. SONUÇ

Hükümlü ve Tutuklu Haklarını İnceleme Alt Komisyonu tarafından 12-13 Kasım 2021 tarihlerinde Tarsus Ceza İnfaz Kurumlarında gerçekleştirilen inceleme ziyareti sonucunda elde edilen tüm bilgi ve belge ile yapılan görüşmeler neticesinde tanzim edilen raporumuz İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Başkanlığına saygı ile arz olunur.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ
İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU
HÜKÜMLÜ VE TUTUKLU HAKLARINI İNCELEME ALT KOMİSYONU

Toplantı No : 17

11/01/2022

Karar No : 16

Konu : Karar: Tarsus Ceza İnfaz Kurumları İnceleme Raporu

İbrahim YURDUNUSEVEN Afyonkarahisar Milletvekili Başkan	Ali Haydar HAKVERDİ Ankara Milletvekili Üye <i>Toplantıya Katılamadı</i>
Erol KAVUNCU Çorum Milletvekili Üye	Oya ERONAT Diyarbakır Milletvekili Üye
Memet Bülent KARATAŞ İstanbul Milletvekili Üye	Ümit BEYAZ İstanbul Milletvekili Üye
Kadri Enis BERBEROĞLU İstanbul Milletvekili Üye	Mahmut Atilla KAYA İzmir Milletvekili Üye <i>Toplantıya Katılamadı</i>
Fatma KURTULAN Mersin Milletvekili Üye <i>Muhalefet Şerhi Vardır</i>	Osman Nuri GÜLAÇAR Van Milletvekili Üye <i>Toplantıya Katılamadı</i>

TBMM İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

HÜKÜMLÜ VE TUTUKLU HAKLARINI İNCELEME ALT KOMİSYONU

13 Kasım 2021 tarihinde Tarsus Ceza İnfaz Kurumları Kampüsü'ne TBMM Hükümlü ve Tutuklu Haklarını İnceleme Alt Komisyonu üyelerince gerçekleştirilen ziyarete ilişkin hazırlanan Tarsus Ceza İnfaz Kurumları İnceleme Raporu (27.Dönem 5.Yasama Yılı–2021)'na dair muhalefet şerhim aşağıdaki gibidir.

Fatma KURTULAN

TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Üyesi

TBMM Hükümlü ve Tutuklu Haklarını İnceleme Alt Komisyonu Üyesi

Mersin Milletvekili

1. Ceza İnfaz Kurumları Hakkında Genel Değerlendirme

Ceza infaz kurumlarında uygulanan idare mantığı ve yöntem bir ülkede adaletin varlığının veya yokluğunun göstergesidir. Ceza infaz kurumlarında tutulan mahpusların yani işledikleri fiillerden ötürü hukuk kuralları çerçevesinde cezalandırılan kişilerin özgürlüklerinin kısıtlanması dışına çıkan, kötü muamele ve işkence kapsamına giren uygulamaların varlığı adaletin olmadığı bir düzenin kanıtıdır. Yasalar, mevzuatlar, düzenlemeler askıya alınıyor, uygulanmıyor, keyfiyete alan bırakıyorsa, denetimsizlikle birlikte cezaevi idarelerinin keyfi uygulamalarına alan açılmış demektir. Türkiye cezaevlerinde de birçok hak ihlalinin yaşandığı, cezaevinde tutulanların maruz kaldığı kötü muamelelerin gündemden düşmediği de aşıkardır. Tarsus Ceza İnfaz Kurumları da çıplak arama, sağlığa erişememe gibi hak ihlallerinin yanı sıra süngerli odada bekletilme, keyfi infaz yakma ve disiplin cezaları, kötü fiziki koşullar gibi şikayetler mahpuslarca Komisyonumuz üyelerine iletilmiştir. Tarsus Ceza İnfaz Kurumu'nda tutulan mahpuslar, cezaevi İdare ve Gözlem Kurulu'nun keyfi yaklaşımlarından kaynaklı yaşadıklarını da aktarmıştır. Raporun devamında da görüleceği üzere İdare ve Gözlem Kurulu mahpuslara sorduğu sorularla suç işlemekte, mahpusları meşru hakları ve özgürlükleri üzerinden adeta cezalandırmaktadır. Komisyonumuz bu keyfiliği gidermekle hükümlü olmakla birlikte, TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu ve TBMM Hükümlü ve Tutuklu Haklarını İnceleme Alt Komisyonu üyeleri olarak mahpusların sorunlarının çözümünü sağlamak adına bizlerin üzerine çokça sorumluluk düşmekte, etkili, çözüm temelli bir çalışma ortaya koymamız gerektiği görülmektedir.

2. Tarsus Ceza İnfaz Kurumları İnceleme Değerlendirmesi

Yukarıda adı geçen ceza infaz kurumlarında mahpusların bir kısmı ile görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Tarafımıza iletilen birçok sorun yapılan görüşmelerde de bizlere iletilmiştir.

2.a. Çıplak Arama

Cezaevlerindeki en yoğun şikayet konusu olan ve uygulama kararı cezaevi personelinin inisiyatifine bırakılan çıplak arama hususu, hak ihlalleri yaratmaya devam etmektedir. İlgili mevzuatlarda adı “çıplak arama”dan “detaylı arama”ya çevrilmiş olan bu husus, isim değişikliğine de uğrasa uygulanmaya devam etmektedir. Tarsus Ceza İnfaz Kurumlarındaki

mahpusların bir kısmı cezaevine girdikleri sırada üzerlerinde iç çamaşırı kalarak aramaya yapıldığını belirtmesine rağmen bazı mahpuslar ise kıyafetlerin tümüyle çıkarıldığını, çıplak arandıklarını, beş kişinin kendilerine saldırdığını, kollarından ve ayaklarından tutulup soyulduklarını, örtü verilmediğini, çök-kalk yaptırıldığını belirtmişlerdir. Yine yapılan görüşmelerde çıplak arama uygulamasının kişiden kişiye değiştiğini, suç tanımına göre çıplak arama uygulandığını, bunun da irade ve onur kırıcı olduğunu beyan etmişlerdir.

Çıplak arama veya detaylı arama, uygulama yönetimi ve esasları değişmedikçe uygulamanın kendisi mahpuslar için bir hak gaspı yöntemi olmaya devam edecektir. Hak gaspına sebebiyet vermemesi açısından çıplak aramanın dayandırıldığı mevzuatta, çıplak aramayı zorunlu kılan hallerde keyfiyete, suistimale alan bırakmayacak düzenlemelerin yapılması elzemdir.

2.b. Sağlığa Erişememe

Tarsus Ceza İnfaz Kurumlarında tutulan mahpusların bir kısmı sağlığa erişimde sorunlar yaşadıklarını beyan etmişlerdir. Mahpuslar özellikle diş muayenelerinde sıkıntılar yaşadıklarını, diş muayenesine uzun süre götürülmediğini beyan etmişlerdir. Bir mahpus da diş sevkini geç yapıldığını, bu yüzden de dişlerini kaybettiğini aktarmıştır. Mahpuslardan bazıları ayrıca kelepçeli muayeneden dolayı sıkıntı yaşadıklarını beyan etmişlerdir.

2.c. Tarsus Ceza İnfaz Kurumlarında Mahpusların Maruz Kaldıkları Hak İhlalleri

Tarsus Cezaevinde tutulan mahpuslar cezaevinde yaşadıkları ihlalleri de heyet üyelerine aktarmışlardır. Mahpusların bir kısmı zoraki tıraş edildiklerini, tek sıra olmalarının dayatıldığını ifade etmiş, bir mahpus iki defa süngerli odaya atıldığını, kolunun kırık olduğu halde kelepçe ile beş saat süngerli odada bekletildiğini, bir başka mahpus sekiz ay önce gece 12.00'de kendisini alınıp, işkence edilip, kulağından kan geldiğini aktarmıştır.

Yine mahpuslar girdikleri açlık grevi nedeniyle disiplin cezası aldıklarını tarafımıza iletmıştır. Mahpuslar Abdullah Öcalan üzerindeki tecridin kaldırılmamasına tepki gösterdiklerini ve bu nedenle açlık grevine girdiklerin, tecridin kaldırılmasını talep ettiklerini beyan etmiştir.

Son dönemlerde infaz yakmalar ve infaz yakma gerekçeleriyle gündeme gelen İdare ve Gözlem Kurullarının yaklaşımlarından biri Tarsus Cezaevinde ortaya çıkmıştır. Bir mahpus İdare ve Gözlem Kurulu'nun kendisine salıverilmesi durumunda "HDP'ye gidecek misin, orada çalışacak mısın, pişman mısın?" gibi sorular sorduğunu beyan etmiştir. Verdikleri her karar şaibeli hale gelen ve cezaevlerinde ikinci bir mahkeme görevi edinen İdare ve Gözlem Kurullarının kararlarına dayanak olan gerekçelerin skandal nitelikte olduğu Tarsus Cezaevi ziyaretinde de açıkça ortaya çıkmıştır. Soyut ve hukuka aykırı gerekçelerle insanları cezaevinde tutmaya devam eden İdare ve Gözlem Kurulları açıkça suç işlemektedir. Komisyonumuzun bu hususta acilen devreye girmesi, daha fazla hak ihlali yaşanmadan İdare ve Gözlem Kurullarının yetkilerinin gözden geçirilmesi noktasında Adalet Bakanlığı'na tavsiyede bulunması elzemdir.

Ayrıca Tarsus Cezaevinde tutulan Nusaybin Eski Belediye Başkanı Sara Kaya da yaşadığı hak ihlalinin komisyon üyelerine aktarmıştır. Kaya, mamografi çekmek üzere götürüldüğü hastanede askerin muayene odasına girmek istediği, askerin, doktor tarafına geçtiğini, doktorun da kendisine "šov yapıyorsun" dediğini, bu nedenle mamografi çektirmeden geri döndüğünü ifade etmiştir.

2.d. İletişim Haklarına Yönelik Engellemeler

Tarsus Ceza İnfaz Kurumlarında tutulan mahpuslar iletişim hakkından da faydalanamadıklarını tarafımıza iletmışlerdir.

Mahpuslar, TRT2, NTV, FOX TV, HALK TV, Tele1 gibi TV yayınlarına, Yeni Yaşam, Evrensel, Yeni Asya gazetelerine talep ettikleri halde ulaşamadıklarını, kitap konusunda sıkıntı yaşadıklarını aktarmışlardır.

Mahpuslar görüşler konusunda da sorunlar yaşadıklarını, görüş süresinin odadan çıkarıldıkları an başlatıldığını, görüşlerin 40 dakika ile sınırlı tutulduğunu ve bazen 20 dakikaya düşürüldüğünü, ailelerinin çok uzak kentlerden geldiğini bu nedenle ailelerine yakın cezaevlerine sevk taleplerinin yerine getirilmesini istediklerini, görüşlerde ailelerinin mağdur edildiğini ve ailelere zorluklar çıkarıldığını beyan etmişlerdir.

Mahpuslar ayrıca eğitimle ilgili kendilerine kolaylık sağlanmadığını, sınavlara girmekte zorluk yaşadıklarını, resim yapmak isteyenlere malzeme verilmediğini, spora da iki haftada bir 20 dakika çıkarıldıklarını beyan etmişlerdir.

2.e. Tarsus Ceza İnfaz Kurumlarında Şikayet Konusu Fiziki Koşullar

Tarsus Ceza İnfaz Kurumlarında tutulan kimi mahpuslar cezaevinin fiziki koşullarından da şikayetçi olmuşlardır. Mahpuslar özellikle su konusunda sıkıntı yaşadıklarını, sıcak suyun tam sıcak olmadığını ve kirli aktığını, 2018'den bu yana sıcak su konusunda sorun yaşadıklarını, çamaşırlarını soğuk suyla yıkadıklarını, su kesintilerinin de çok fazla olduğunu iletmışlerdir. Yemekler de aynı oranda şikayet konusu olmuş, mahpuslar yemeklerin hep aynı olduğunu, akşam ve hafta sonu idare cezaevinde olmadığı için yemeklerin çok kötü olduğunu, yemeklerden taş çıktığını, yemek ve ekmek miktarının yetersiz olduğunu, diyet yemeğinin geldiğini ama yeterli ve besleyici olmadığını, vejetaryen yemeği verilmediğini, 1.5 aydır yumurta verilmediğini, kantinde de istedikleri malzemelerin bulunmadığını ve çok pahalı olduğunu beyan etmişlerdir.

Mahpuslar ayrıca cezaevinin bataklık alana inşa edilmiş olmasından dolayı yağmurlu zamanlarda koşulların suyla dolduğunu ve çok sıkıntı yaşadıklarını ifade etmişlerdir.

Yine temizlik malzemelerinin kısıtlı olduğu, yazın çok sıcak olduğu ama klima takılmadığı, karantina koşusunun çok kirli ve böceklerle dolu olduğu mahpuslarca beyan edilmiş ve düzeltilmesi elzem olan diğer şikayet konularıdır.